

Conditia Cercetatorului Stiintific: Intre Realitatea de Acasa si Idealul din Afara

Ioan Sebastian Buhai

Tinbergen Institute si Erasmus University Rotterdam,
Olanda

-Conferinta "Migratia Tinerilor Cercetatori Romani-
Performante si Cai de Intoarcere", Sinaia, Romania, 14-18
octombrie 2004-

*“Nu trebuie sa ii credem pe cei ce astazi, cu un aer filozofic si un ton de superioritate, profeteaza decaderea culturii si se complac in a accepta principiul Ignorabimus. Pentru noi nu exista Ignorabimus, si in opinia mea exista mult mai mult in domeniul stiintelor. In locul acestui Ignorabimus nebun, sa lasam rezolutia noastra sa fie, dimpotriva: **Trebuie sa stim, vom sti!**”.*

David Hilbert,

Konigsberg, Prusia, 18 septembrie 1930

Rezumat

- Despre climatul cercetării științifice din țară
- Exemple de politici de cercetare din afara țării, la nivel postuniversitar și postdoctoral
- Posibilități de întoarcere a cercetătorilor români performanți activând în afara țării
- În loc de concluzii...

Despre Climatul Cercetarii Stiintifice din Tara

– Semnale de alarma anterioare:

- T. Oprea (2001), P. Frangopol (2002)
- “The AntiPhysical Review”, jurnal fondat si editat de M. Apostol
- Asociatiile: Ad-Astra, Forumul Academic Roman (FAR), Asociatia “Tinerii pentru Actiune Civica” (ATAC)
- Scrisori deschise publicate mai ales pe site-urile FAR sau Ad-Astra

– O enumerare aleatoare a catorva defecte ale politicii de cercetare din Romania:

- fondurile infime alocate cercetarii stiintifice, cu toate dimensiunile ei, de la procent PIB alocat cercetarii per se, la quantumul salariilor si a fondurilor alocate pentru granturi etc.;
- evaluarea subiectiva a institutelor de cercetare, a propunerilor pentru granturi; impartirea fondurilor pe principiul egalitatii (“putin, dar la toata lumea”) etc;
- persistenta nepotismului, favoritismului, promovarii pe baza inregimentarii politice etc. toate in dauna evaluarii bazate pe merit
- calitatea slaba a educatiei si pregatirii universitare si postuniversitare pentru domeniul cercetarii

Exemple de “Politici de Cercetare” din Afara -Mediu Postuniversitar-

Masterat (de Cercetare) si Doctorat (Ex. din Olanda si SUA)

- **Asigurarea finantarii decente**
  - Bursa (salariul) de baza
  - Bugete pentru conferinte, studiu, mobilitate (ex. vizite academice temporare)
  - Posibilitati de remunerare contra asistentei in proiecte de cercetare sau asistenta in predarea cursurilor
  - Posibilitati de aplicare ad-hoc pentru fonduri destinate activitatii de cercetare (implicarea sectorului privat, a diverselor fundatii)
- **Calitatea programelor:**
  - Criterii pentru conducatorul de doctorat (“advisor-ul” tezei de master); selectia si alegerea (“matching”) reciproca; relatia dintre advisor si doctorand (sau masterand)
  - Evaluarea obiectiva si impartiala, atat periodica in cadrul programului cat si la promovare, criterii clare si stringente pentru a asigura selectia si excelenta
  - Incurajare, sustinere, cooperare, competitie!

Exemple de Politici de Cercetare din Afara -Mediu Postdoctoral-

- Politici de cercetare la nivel imediat post-doctoral
  - Diferente SUA vs. UE, i.e. job-market-uri centralizate, prioritatea pozitiilor tenure-track vs. granturi postdoctorale de prestigiu dar temporare si rolul retelelor (networks) de institutii de cercetare
  - Exemplul Olandei: bursele “Veni”, “Vidi”; rolul NWO
- Politici de cercetare privind conditiile oferite cercetatorilor cu experienta
  - Statut profesional, rasplatirea cu premii prestigioase, menite sa initieze activitati de cercetare pe scala larga
  - Exemplul Olandei: bursele “Vici”, premiul “Spinoza” (“Nobelul Olandez”)

Cai de Intoarcere a Cercetatorilor Romani Din Afara (1)

– Cine vrea sa ne intoarcem?

- Concurenta vestului si indiferenta componentei oficiale romane (Mark Rutte vs. Horia Ene, Ion Iliescu & co)

– Masuri necesare atragerii tinerilor cercetatori stiintifici performanti (cu ex. din China, Ungaria, Olanda)

- Interes real, materializat in conditii de cercetare atractive si competitive la nivel international, i.e. salarii (burse) decente (international si economic inter-sectoral), promovarea tinerilor de exceptie **direct** pe pozitii-cheie, punerea la dispozitie a resurselor complete pentru activitatea de cercetare (ex. China)
- Evaluarea obiectiva si clasificarea intr-o ierarhie a excelentei (as-numitele ranking-uri pe baza, ceteris paribus, a numarului si calitatii publicatiilor stiintifice a personalului de cercetare) a tuturor departamentelor academice si a institutelor de cercetare; existenta unei baze de date accesibile tuturor cu aceste statistici; impartirea fondurilor de baza alocate cercetarii in functie de aceste clasificari

Cai de Intoarcere a Cercetatorilor Romani Din Afara

(2)

- Asigurarea unei atmosfere competitive in care singurul criteriu de promovare si rasplatire este cel bazat pe merit si anulara sistemului actual in care vechimea, loialitatea si favoritismul domina: job-market-uri centralizate, transparenta in evaluare, competitie deschisa pentru cele mai bune pozitii, intinerirea efectivului de cercetare, existenta tenure-track-urilor unde tinerii trebuie sa-si confirme valoarea prin publicatii de impact dupa o perioada de timp (“publish or perish”) (ex. UE, Olanda)
- Existenta granturilor de cercetare pentru pozitii temporare (postdoc) pentru care se poate aplica prin competitie si unde evaluarea se face strict pe baza de peer-review, folosind doar experti consacrați in domeniul respectiv; incurajarea si chiar impunerea mobilitatii si renuntarea la situatia in care ai ramas de la inceput pe o pozitie permanenta in universitatea unde ti-ai obtinut licenta, masterul, doctoratul (ex. UE si al Olandei in particular)
- Sustinerea si implementarea pozitiilor de cercetare stiintifica temporara, a categoriilor de “visiting fellow” sau “visiting professor”, a colaborarilor pe proiecte finantate intern dintre specialisti romani autohtoni si cei activand in strainatate (ex. Ungaria, Olanda)

In Loc de Concluzii...

- Initiativa excelenta a Institutului Cultural Roman, dar fara continuitate, fara implementarea in practica a acestor sugestii de reforma, nu putem si nu are sens sa tragem concluzii
- Ceea ce totusi pot spune cu certitudine este ca sunt impresionat de faptul ca toti cercetatorii romani cu care am discutat sunt de acord cu reforma fundamentala necesara in politica cercetarii si cam toti avem aceleasi idei. E un inceput. Cu cat suntem mai multi, cu cat reusim sa ne coordonam actiunile, cu cat fiecare dintre noi va continua sa monitorizeze evolutia politicii de cercetare, va continua sa critice si sa acuze daca e cazul, isi va pastra intact spiritul critic, cu atat mai bine: rezistenta la cultura, ignoranta, mediocritatea, vor ceda pana la urma. Important este ca noi nu trebuie sa cedam intre timp; parafrazandu-l pe Vaclav Havel, chiar daca exista o probabilitate *infima* ca actiunile tale, criticile tale, scrisorile tale de “j’accuse”, sa aiba un impact deosebit, cel putin intr-un timp anticipat, daca iti faci astfel de calcule despre impactul acestor actiuni inainte de a le implementa, si in consecinta decizi sa renunti la ele, poti fi sigur ca probabilitatea de a realiza ceva este *nula*. Ramane sa alegem (alegeti).